

Kinderarbeid komt in Westerse landen bijna niet meer voor. Toch hebben veel bedrijven ermee te maken, ook in Nederland. Brabantse textielbedrijven wijken voor de daadwerkelijke productie van hun materialen vaak uit naar lagelonenlanden. Is kinderbeid eigenlijk wel een onderwerp van discussie voor een bedrijf dat winst wil maken? Koos Bossers en Trudie Schils spraken met 43 bedrijven over dit gevoelige onderwerp.

Wetenschapswinkel maakt werk van kinderbeid

Het zal je kind maar wezen

DOOR ANNE-MARIE HARTOG

Het lijkt de normaalste zaak van de wereld dat kinderen hun tijd verdrijven met spelen, eten, naar school gaan en slapen. Toch is de werkelijkheid voor veel kinderen anders. In ontwikkelingslanden stopt een onbezorgde kindertijd soms wel heel abrupt als kinderen worden ingezet in het arbeidsproces. Vaak kan het niet anders, omdat de gezinnen groot zijn en er niet voldoende te eten is voor iedereen. Meestal weten mensen niet beter, omdat het 'altijd al zo is geweest.'

Kinderarbeid in lagelonenlanden

Toch moet er een mogelijkheid zijn om ook die kinderen een kans te bieden om naar school te gaan en zich te ontwikkelen. Kinderarbeid moet daarom bestreden worden en daarbij richt men zich in eerste instantie voornamelijk op het aanpakken van de meest extreme vormen. Dat zijn bijvoorbeeld het werk door kinderen onder de vijftien jaar, slaven- en dwangarbeid en het werken onder gevaarlijke omstandigheden. Brabantse textielbedrijven importeren veel van hun materialen uit deze lagelonenlanden. Zijn zij zich bewust van kinderbeid? Wat is eigenlijk belangrijker: winst voor het bedrijf of het welzijn van kinderen? In samenwerking met de Wetenschapswinkel deden Koos Bossers en Trudie Schils onderzoek naar de rol die kinderbeid speelt voor bedrijven in Brabant. Zij werden daarin begeleid door Peter van Tilburg van het Instituut voor Ontwikkelingsvraagstukken (KUB). Koos is 23 jaar en

vijfdejaars student algemene economie aan de KUB. Dit onderzoek is voor hem een voorbereiding om straks eventueel zijn eindschiptie in een ontwikkelingsland te doen. Na zijn studie hoopt Koos op een carrière in de ontwikkelingssfeer. Nu werkt hij naast zijn studie als kok in een restaurant. Trudie (25 jaar) is eveneens student algemene economie en zij zal dit onderzoek zijdelings voor haar afstudeerschiptie gebruiken. Zij interesseert zich zeer voor internationale economie en het organiseren van een studiereis bij Efact naar Brazilië heeft haar ogen voor ontwikkelingslanden geopend. Na haar afstuderen zou ze graag les willen geven en onderzoek doen met betrekking tot ontwikkelingslanden.

Brabantse bedrijven

Trudie: 'Het onderzoek naar kinderbeid is een initiatief van het COS West en

Midden Brabant (centrum voor internationale samenwerking) en de FNV Brabant-Zeeland. We wilden achterhalen in hoeverre Brabantse textielbedrijven bekend zijn met het verschijnsel kinderbeid, wat hun houding hier tegenover is en of ze actie voeren om kinderbeid te bestrijden.'

Koos: 'Dit jaar vindt in juni in Genève een internationale conferentie plaats over kinderbeid. Hier gaat men een juridisch instrument ontwikkelen om de meest extreme vormen van kinderbeid onmogelijk te maken. Het blijkt moeilijk te meten hoeveel kinderen er vandaag de dag werken. Een schatting van de International Labour Organisation (ILO) is dat het gaat om ten minste 250 miljoen kinderen tussen de vijf en veertien jaar. Daarvan werken zo'n 120 miljoen kinderen zelfs fulltime. 61 procent bevindt zich in Azië, 32 procent in Afrika en 7 procent in Latijns-Amerika.'

Peter van Tilburg, Koos Bossers en Trudie Schils

Alleen als het maatschappelijk onverantwoord wordt voor bedrijven om kinderarbeid oogluikend toe te staan, zal de strijd tegen kinderarbeid pas echt vorm gaan krijgen.

Trudie: 'En dan te bedenken dat in Nederland al sinds 1889 de minimum leeftijd van twaalf jaar geldt. Die leeftijd is sindsdien stapsgewijs omhoog gebracht, zoals dat ook is gebeurd in andere Europese landen. Een belangrijke voorwaarde is dat er een maatschappelijk draagvlak moet zijn, want anders zullen bijvoorbeeld werkgevers niet willen meewerken en de wetgeving trachten te ontduiken. Ook de technologische ontwikkeling en economische groei hebben een belangrijke rol gespeeld bij de afschaffing van kinderarbeid.'

Traditie

Koos: 'Er zijn tal van oorzaken aan te wijzen die te maken hebben met armoede, gezinsgrootte, traditie, onderwijs en overheidsbeleid. Je kunt zelfs spreken van een vicieuze cirkel van armoede, die kinderarbeid generatie na generatie in stand kan houden. Producenten maken gebruik van

die armoede en prefereren kinderen boven volwassenen. Dat is op zich helemaal niet gek, want kinderen zijn goedkoop, zijn bereid tot langere uren en monotoon werk en hebben een ondergeschikte houding. Daarnaast borduren werkgevers voort op een traditie en is het erg prettig dat kinderen geen lid van een vakbond zijn.'

Trudie: 'Het is te eenvoudig om kinderarbeid simpelweg af te schaffen. Kinderen en gezinnen zijn van dit inkomen afhankelijk en hun moet een alternatief geboden worden. Gebeurt dat niet dan zakken ze weg in een negatieve spiraal van armoede. Wat je dan ziet is dat ze hun heil gaan zoeken in bedelen en criminaliteit. Ook zullen ze toch weer werk gaan zoeken, maar dan clandestien en waarschijnlijk onder nog slechtere omstandigheden. Wanneer actie tegen kinderarbeid op touw wordt gezet, dan moeten er alternatieven voor handen zijn. Kinderen moeten worden opgevangen en in staat gesteld worden om weer onderwijs te volgen.'

Koos: 'De textielsector in Brabant is voornamelijk gericht op marketing, distributie en design. De daadwerkelijke productie is voor het grootste deel naar het buitenland verplaatst, onder andere naar lagelonenlanden. In Brabant importeert vier procent van de textielimporteurs uit deze landen, waarbij de lage kosten het belangrijkste motief zijn. Een andere veelgenoemde reden om te importeren uit ontwikkelingslanden is het hebben van bestaande relaties met producenten aldaar.'

Kwaliteit en prijs

Trudie: 'Het merendeel van de bedrijven is zich bewust van kinderarbeid in de textielsector. Opmerkelijk is dat de helft van deze groep voor haar informatie afgaat op wat de media, universiteiten en ontwikkelingsorganisaties publiceren, maar zelf geen afgezet naar de lokale producent stuurt. Eén van de respondenten die wel het bedrijf bezocht, formuleert het zo: 'Als ik voor

Het probleem van kinderarbeid erkennen is één, maar er iets aan doen, dat laten bedrijven vaak aan andere organisaties over.

ons bedrijf naar een nieuwe leverancier toe ga, kijk ik naar een drietal zaken: het soort product, de kwaliteit en de prijs. Kinderarbeid komt in dat rijtje niet voor. Als persoon zou ik daarmee rekening willen houden, maar als zakenman heb ik ook belang bij de mensen die ik op mijn loonlijst heb staan.' Een andere respondent zegt niet te tolereren dat kinderen vastgebonden worden als ze werken, maar hij geeft aan niet echt tégen kinderarbeid te zijn. 'Als je die kinderen op straat zet dan komen hele gezinnen financieel in de problemen. Dat is een reden om ook in de toekomst deze fabrikanten niet te boycotten,' aldus dit textielbedrijf.'

Koos: 'Bij een klein deel van de bedrijven is een duidelijk beleid aanwezig. Echt actie

voeren laten de kleine bedrijven liever over aan de multinationals. Het probleem erkennen is één, maar er iets aan doen, dat laat men aan andere organisaties over. Opmerkelijk is dat bedrijfsmanagers met kinderen er eerder discussie over voeren binnen hun bedrijf dan managers die zelf geen kinderen hebben. Een opmerking die hierover werd gemaakt: 'Ik moet je eerlijk zeggen dat ik thuis ook twee van die kleintjes heb rondlopen. Ouders willen uiteraard het beste voor hun kinderen, of dat nu hier is of in ontwikkelingslanden. Wij kunnen die mensen daar best een handje helpen. Dat is toch menselijk.'

Trudie: 'Het merendeel van de ondervraagde bedrijven onderhoudt direct contact met de lokale producent. Inkoopmanagers

bezoeken regelmatig de producent, maar in het algemeen wordt dan slechts terloops gekeken of er kinderen aanwezig zijn. Dat is een gemiste kans, want dit zou een goede gelegenheid zijn om op kinderarbeid te controleren. Daar komt ook nog bij dat het vaak om aangekondigde bezoeken gaat, wat de doelmatigheid van de controle aanzienlijk vermindert.'

Commerciële redenen

Koos: 'Je ziet dat het vaak de grotere bedrijven zijn die een duidelijk beleid voeren. De bedrijven die actie voeren tegen kinderarbeid doen dit deels uit maatschappelijke overtuiging, maar vaak ook om commerciële redenen. Zij gaan ervan uit dat door de aandacht van de media de consument uiteindelijk toch zal vragen om producten die zonder kinderarbeid vervaardigd zijn. Echt voorop lopen doen maar weinig bedrijven, maar veel bedrijven zijn wel bereid om aan landelijke of provinciale acties mee te werken.'

Trudie: 'Als een bedrijf klein is, wil dat nog niet zeggen dat ze geen actie hoeven te voeren tegen kinderarbeid. Een klein bedrijf kan ook een hoge omzet hebben en daardoor wel degelijk invloed uitoefenen op de producent. Een importeur kan overigens ook een opvoedkundige rol hebben door de producent te wijzen op de schadelijke gevolgen van kinderarbeid. Daarnaast kunnen kleine bedrijven meewerken aan bestaande projecten ter bestrijding van kinderarbeid. Zo zijn er bijvoorbeeld een garantielabel voor tapijten (het 'Rugmark') en een branchevereniging die in de tapijsector actie onderneemt (Care & Fair).'

Rol media

Ook in de bestrijding van kinderarbeid spelen de media dus een belangrijke rol. Zij kunnen de consument bereiken en ervoor zorgen dat deze uiteindelijk zal vragen om producten die zonder kinderarbeid vervaardigd zijn. Alleen als het maatschappelijk onverantwoord wordt voor bedrijven om kinderarbeid oogluikend toe te staan, zal de strijd tegen kinderarbeid pas echt vorm gaan krijgen. ■

Kinderarbeid in Brabantse bedrijven. Een onderzoek van Koos Bossers en Trudie Schils. Op te vragen bij de wetenschapswinkel KUB, tel. 013 - 4662645.

